

УДК 378.014.25 (477.62-2)

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.1.37>**Ю. М. Корнейко**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, української та іноземної філології
Харківської державної академії дизайну і мистецтв

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Актуальність дослідження цієї проблеми зумовлена інтеграційними процесами у сфері вищої освіти, передусім наростанням потоків мобільності студентів. Головна мета статті – розглянути академічну мобільність у контексті професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Проаналізувати проблеми сучасної дизайн-освіти, виявити її сутнісні аспекти, що вимагають осмислення та вдосконалення з урахуванням міжнародних та регіональних вимог, запитів і потреб суспільства. У статті розглядається питання саме професійної підготовки майбутніх дизайнерів – випускників вишів в умовах інтернаціоналізації освіти й академічної мобільності, що розвивається. Відзначається важливість академічних обмінів як однієї з форм інтернаціоналізації освіти, що сприяють більш швидкій циркуляції та дисемінації дослідницьких результатів, досягнутих за кордоном, і тим самим забезпечують імпульс для проведення досліджень та пошуку інновацій, яких неможливо досягти в умовах ізоляції. Аналізуються проблеми сучасної дизайн-освіти, виявляються її сутнісні аспекти, що вимагають осмислення та вдосконалення з урахуванням міжнародних та регіональних вимог, запитів та потреб суспільства.

Дизайн, який існує в різних формах і базується на межах досконалого та потворно-агресивного, надає найпотужніший вплив на формування особистості та чуттєвості людини, розвиток її естетичного внутрішнього світу та художнього смаку, усвідомлення етнічної приналежності до конкретної національної спільноти, що визначає її ідентичність як громадянської особи. Тому особливе значення в підготовці дизайнерів-фахівців набуває опора на національні культури з урахуванням їхньої регіональної своєрідності, освоєння яких дозволить створювати естетично виразні предметно-просторові культурно-соціальні середовища, що ефективно впливають на свідомість сучасного соціуму. Саме тому в роботі наголошується особлива роль створення цілісного освітнього простору, що базується на глибокому освоєнні національних культур з урахуванням регіонального компонента. У цьому контексті обґрунтовано важливість опанування досвіду соціальних комунікацій, набуття досвіду образотворчої та технічної діяльності як здатності до трансформації художніх ідей відповідно до вимог соціального замовлення. У статті пропонується комплекс спеціальних положень щодо успішного входження українських студентів у світовий культурно-мистецький процес дизайнерського проектування. Наголошується на тому, що розширення міжнародного співробітництва в рамках академічної мобільності, безперечно, відкриває широкі можливості як українським, так і іноземним студентам для саморозвитку та самореалізації на світовому ринку праці.

Ключові слова: вища дизайнерська освіта, дизайн, академічна мобільність, національний компонент.

Постановка проблеми. Останніми роками спостерігається підвищення інтересу до проблеми інтернаціоналізації вищої освіти, з'являється багато політичних концепцій моніторингу та нагляду за тенденціями в інтернаціоналізації.

Процеси глобалізації всіх сфер суспільного життя привели до формування багаторівневої та багатосторонньої системи всесвітньої, економічної, політичної та культурної інтеграції. У цих умовах актуалізувалися завдання модернізації вищої школи України, спрямовані на уніфікацію системи освіти та узгодження її із загальноєвропейськими вимогами до якості підготовки фахівців.

Зауважимо, що Україна приєдналась до Болонського процесу та ввела низку змін в освітню систему країни. Значне місце в реалізації названого процесу належить академічній мобільності

студентської молоді. За останні 10–15 років міжнародна академічна мобільність та наукова мобільність стали невід'ємним елементом глобального розвитку вищої освіти. За даними ЮНЕСКО, усього у 2010 р. 3,6 млн студентів здобували вищу освіту за межами своєї держави. Для порівняння, у 2000 р. у світі налічувалося приблизно 2 млн студентів, що навчаються за кордоном, а їхня прогнозована кількість у 2021 р. була 5,8 млн [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження інноваційних напрямів удосконалення професійної підготовки фахівців у вищій школі в контексті вимог Болонського процесу обґрунтовано у працях І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, С. Сисоєва й інших.

Безпосередньо академічну мобільність студентів та питання визнання досліджують такі вітчиз-

няні вчені, як В. Астахова, С. Вербицька, Л. Гурч, Н. Дмитрієва, О. Ісак та інші.

Багато закордонних дослідників, особливо європейських, розглядають академічну мобільність у контексті міжнародних програм, насамперед усієї програми «Еразмус», яка, на думку Б. Рівзи й У. Тайхлера [5], є найуспішнішою програмою, що просуває короткострокову академічну мобільність студентів і вчених.

Мета статті. Головна мета статті – розглянути академічну мобільність у контексті професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Проаналізувати проблеми сучасної дизайн-освіти, виявити її сутнісні аспекти, що вимагають осмислення та вдосконалення з урахуванням міжнародних та регіональних вимог, запитів та потреб суспільства.

Виклад основного матеріалу. За останні 20 років відбулося зростання значущості вищої освіти та міжкультурних навичок. У цьому контексті зростає попит із боку студентів та роботодавців на вищі кваліфікації із сильним міжнародним компонентом – з погляду змісту навчального плану та знайомства з різними культурами, що допомагає розвивати міжкультурні навички та компетенції. Інтернаціоналізація значуща і на національному рівні, оскільки дозволяє країнам підтримувати і вдосконалювати їх економічну ефективність і відносний стан, навіть вирішувати соціальні завдання.

Інтернаціоналізація сприяє підвищенню ефективності систем вищої освіти в дослідженнях (у розвитку наукового складника) та за допомогою розширення національної інноваційної спроможності – результат зовнішньої взаємодії в накопиченні знань. Академічні обміни сприяють більш швидкій циркуляції та дисемінації дослідницьких результатів, досягнутих за кордоном, тим самим забезпечують імпульс для проведення досліджень та пошуку інновацій, яких неможливо досягти в умовах ізоляції. Іншою перевагою є розширення можливостей щодо розподілу витрат у разі спільної експертизи різних дослідницьких установ.

Інтернаціоналізація може служити також виконанню вищими своєї третьої місії через внесок у мультикультуралізм та розвиток міжкультурного визнання. Такий вплив виявляється найсильнішим для тих, хто залучений до студентських програм обміну – мобільних студентів та викладачів, але широке студентське співтовариство може сприяти міжкультурному визнанню і через присутність зарубіжних студентів у кампусах або збільшення міжнародного складника у навчальних програмах ВНЗ.

Однією з форм інтернаціоналізації, найбільш наочною, є мобільність громадян між країнами. У багатьох країнах тема міжнародної мобільності стала однією із ключових у політиці, як з погляду відправлення фахівців за кордон, так і з погляду

залучення до країни працівників наукової сфери, або навіть як потенційних емігрантів із високою кваліфікацією.

У зв'язку із цим найбільшої гостроти набуває проблема підготовки нового покоління дизайнерів, покликаних «не тільки відображати і перетворювати існуючу дійсність, а й створювати нову реальність відповідно до гуманістичних та естетичних ідеалів, що формує гуманістично й екоподібну систему соціальних відносин з урахуванням етнонаціонального компоненту» [3].

Дизайн, який існує в різних формах і базується на межах досконалого та потворно-агресивного, надає найпотужніший вплив на формування особистості та чуттєвості людини, розвиток її естетичного внутрішнього світу та художнього смаку, усвідомлення етнічної приналежності до конкретної національної спільноти, що визначає її ідентичність як громадянської особи. Тому особливе значення в підготовці дизайнерів-фахівців набуває опора на національні культури з урахуванням їхньої регіональної своєрідності, освоєння яких дозволить створювати естетично виразні предметно-просторові культурно-соціальні середовища, що ефективно впливають на свідомість сучасного соціуму.

Вочевидь, професійна підготовка дизайнера не може не відбивати культурної своєрідності тієї країни, де він здобуває освіту, але водночас вимагає глибокого занурення в навколишнє на момент навчання соціально-культурне середовище конкретного регіону.

Така настанова насамперед пов'язана зі специфікою дизайнерської діяльності, основою якої виступає процес проектування конкретного продукту, що має раціональність, зручність і естетичність. Провідним фактором виступає й орієнтація на економічні цінності, конкурентну необхідність у просуванні товарів, що викликає зміщення від естетичного образу продукту у сферу його споживчого іміджу, активно впливає на емоційне сприйняття людини.

Сьогодні серед молодого покоління і за кордоном, і в Україні переважає думка, що, опанувавши комп'ютерні технології та сучасні графічні редактори, будь-яка людина може стати дизайнером. Не маючи професійної освіти і, як наслідок, розвиненого художнього смаку, не розуміючи цілей та завдань дизайн-проекування й ігноруючи досягнення культурно-мистецької складової частини свого твору, такі «дизайнери» створюють китчеву продукцію, засновану тільки на комерційному прибутку, що викликає візуальне неприйняття й емоційне заперечення. Окрім того, повсюдне поширення продукції, не наповненої внутрішнім змістом, формує у споживача інші естетичні цінності, які в майбутньому можуть перетворитися на спотворений художній ідеал.

Мультидисциплінарність навчання дизайну полягає в єдності гуманітарних знань, уміння в образотворчій формі передати ідею проєкту та технічних навичок її візуального моделювання.

Творчість розпочинається з нестандартного мислення, а діяльність визначає зовнішню активність суб'єкта творчості. Як зауважує І. Подорожна, розвиток творчого мислення студентів-дизайнерів, підвищення рівня знань і вмінь, опанування основного арсеналу дослідницької роботи, отримання студентом результатів певною мірою через самостійну діяльність, набуття ним власного досвіду, професійних навичок є основними складниками розвитку творчого потенціалу особистості [3].

Саме дизайнер, який має художнє бачення і смак, здатний створити цілісне і виразне зображення, що цілком відповідає закладеному в нього сенсу, без чого дизайн не може здійснювати свого прямого призначення.

Вивчення різних національних культур, а також іноземних мов дає ґрунтовну основу для розвитку інтелекту, формує масив знань та цінностей, активізує розумові процеси, важливі для створення нового креативно-концептуального дизайнерського продукту.

Міжнародна студентська мобільність може набувати різних форм: від вступу до зарубіжних вишів на повну програму навчання до участі в мовних програмах, націлених головним чином на іноземців, які не відповідають традиційним програмам, за якими проходять навчання місцеві студенти. Значна частина мобільності пов'язана з багатосторонніми програмами, як-от «Еразмус» та «Нордплюс» у Європі. Зростає і студентська мобільність за допомогою міжінституційних угод щодо короткострокових програм обміну або за програмами повного курсу, розробленого ВНЗ у партнерстві, – у деяких випадках це програми спільних ступенів або подвійних дипломів. Хоча всі форми мобільності відповідають процесу інтернаціоналізації на інституційному рівні, потрібно мати на увазі, що тільки перша форма – регулярна студентська мобільність в іншу країну на повний академічний рік урахується в міжнародній статистиці.

Одним із найбільш ефективних шляхів здобуття зарубіжної освіти та відповідного подвійного диплома, що має очевидні переваги, є проходження короткострокових стажувань, які значно фінансово дешевші за навчання за повномасштабною зарубіжною програмою.

Організація таких стажувань вимагає від освітніх організацій гармонізації навчальних планів та стандартів, а від охочих здобути іноземну освіту – ґрунтовної мовної підготовки. Водночас не відбувається тривалої втрати контакту зі своєю країною та рідними.

Також одним із способів здобуття зарубіжної освіти можуть бути різні форми дистанційного навчання, у рамках яких можна розробляти спільні проєкти з іноземними студентами. Такий формат навчання сприяє взаємному збагаченню як із культурного, так і із професійного погляду, формує міжкультурні комунікації та вміння працювати в команді.

Висновки і пропозиції. Отже, інтернаціоналізація освіти, являючи собою один із пріоритетних напрямів у країнах Європи, нині активно впроваджується у вищій школі України. Розширення міжнародного співробітництва в рамках академічної мобільності, безперечно, відкриває широкі можливості як українським, так і іноземним студентам для саморозвитку та самореалізації на світовому ринку праці. Ці обставини вимагають взаємного узгодження в розробленні гнучких освітніх програм та навчальних планів, упровадження різних форм дистанційного навчання й онлайн-курсів, що базуються на глибокому освоєнні національних культур та їхньої регіональної своєрідності. Пріоритетом у навчанні дизайну виступає опанування системи фундаментальних гуманітарних знань із позиції власної й іншої культур, дозволяють осмислити міжнародну поліфонічність і сформувані толерантний світогляд, необхідний за умов міжкультурної інтеграції в сучасне глобальне суспільство. Апробація отриманого досвіду проявиться у створенні оригінальних та креативних дизайнерських продуктів, які мають естетичні та художні якості.

Список використаної літератури:

1. Грищук Ю. Міжнародна академічна мобільність в Україні: проблеми та перспективи. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/3875/1/Y_Hryshchuk_OD_2_2014_KUBG.pdf (дата звернення: 15.03.2015).
2. Іноземні студенти додали Україні понад 4 мільярди гривень. URL: <http://pedpresa.com.ua/blog/inozemni-studenty-prynesly-ukrajini-ponad-4-milyardy-hryven.html> (дата звернення: 15.03.2015).
3. Подорожна І. Фактори розвитку креативності студентів. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія «Педагогіка, психологія і соціологія»*. Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. Вип. 2 (133). С. 141–144.
4. Прищенко С. Національний стиль і псевдонаціоналізація в рекламі: соціокультурний аспект. URL: <http://конференция.com.ua/pages/view/929>.
5. Tertiary Education for the Knowledge Society: Social Features, Equity, Innovation, Labour Market, Internationalisation / P. Santiago et al. Paris : OECD, 2008. Vol. 2. P. 243.
6. Rivza B., Teichler U. The Changing Role of Student Mobility. *Higher Education Policy*. 2007. № 20. С. 457–475.

Korneiko Yu. Academic mobility on the context of professional training of future designers

The relevance of the research of this problem is due to the integration processes in higher education and, above all, the increasing flows of student mobility. The main purpose of the article – to consider academic mobility in the context of professional training of future designers. The aim is to analyze the problems of modern design education, to identify its essential aspects, which require understanding and improvement in the light of international and regional requirements, demands and needs of society. The article is devoted to the professional training of future designers-graduates under the conditions of internationalization of education and developing academic mobility. The article highlights the importance of academic exchanges as one of the forms of education internationalization, contributing to faster circulation and dissemination of research results achieved abroad, and thus providing an impetus for research and innovation, which cannot be achieved in isolation. The problems of modern design education are analyzed, its essential aspects, which require reflection and improvement, taking into account international and regional requirements, demands and needs of society, are revealed.

Existing in different forms and based on the limits of the perfect and the ugly-aggressive, design has a powerful influence on the formation of personality and sensuality, the development of its aesthetic inner world and artistic taste, awareness of ethnic belonging to a particular national community, which determines its identity as a citizen. Therefore, a special importance in the preparation of design professionals is based on national cultures, taking into account their regional identity, mastering which will allow to create aesthetically expressive object-spatial cultural and social environment, effectively influencing the consciousness of the modern society. That is why the paper emphasizes the special role of creating an integral educational space, based on the profound mastering of national cultures, taking into account the regional component. In this context, the importance of mastering the experience of social communication and gaining experience in visual and technical activities as the ability to transform artistic ideas in accordance with the requirements of social order is justified. The article offers a set of special provisions for the successful entry of Ukrainian students in the global cultural and artistic design process. It is noted that the expansion of international cooperation in the framework of academic mobility, undoubtedly, opens up great opportunities for both Ukrainian and foreign students for self-development and self-realization in the global labor market.

Key words: *higher design education, design, academic mobility, national component.*